

Степанюк С., Малашенко Л., Козіброда Л., Ломака Ж.**

Херсонський державний університет

Херсонський регіональний центр фізичної культури та спорту інвалідів «Інваспорт»

Національний університет «Львівська політехніка»*

КУ «Херсонська міська клінічна лікарня ім. А.С.Лучанського»**

ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ СПОРТУ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ НА ХЕРСОНЩИНІ

Актуальність дослідження обумовлена тим, що у XXI сторіччя Україна вступила із позитивними гуманітарними здобутками в галузі соціального захисту малозабезпечених категорій громадян і доволі динамічно нарощує ознаки цивілізованої європейської держави. Тому, особливого значення набуває проблема інтеграції людей з інвалідністю в соціум.

Мета роботи полягала у вивченні та узагальненні історії розвитку спорту осіб з інвалідністю на Херсонщині.

Результати роботи показали, що у березні 1993 року було засновано Херсонський обласний центр з фізичної культури та спорту інвалідів «Інваспорт». За час існування, центром було розвинуто 16 видів спорту – легка атлетика, баскетбол, волейбол, вільна та греко-римська боротьба, плавання, футбол, фут зал, настільний теніс, пауерліфтинг, кульова стрільба, стрільба із лука, голбол, шашки, шахи, параканое та академічне веслування.

До складу груп з видів спорту входило більше 300 спортсменів з інвалідністю 4-х нозологій (вадами слуху, зору, фізичного і розумового розвитку, ураженнями опорно-рухового апарату).

Отже, виходячи із проведених досліджень, ми можемо зробити **висновок**, що регіональний центр «Інваспорт» у тісній співпраці з державними, громадськими та молодіжними організаціями веде пошук нових шляхів удосконалення фізкультурно-оздоровчої, реабілітаційної та спортивної роботи з інвалідами, їх батьками, підготовки спеціалістів для роботи зі спортсменами-інвалідами, проводить широку пропаганду Паралімпійського та Дефлімпійського руху на Херсонщині залучаючи передовий досвід кращих регіональних центрів «Інваспорт» України та розвинутих держав Європи.

Ключові слова: особи з інвалідністю, спорт інвалідів, фізична культура, спортивні досягнення.

Степанюк С., Малашенко Л., Козіброда Л., Ломака Ж. История развития спорта лиц с инвалидностью на Херсонщине. Актуальность исследования обусловлена тем, что в XXI веке Украина вступила с положительными гуманитарными достижениями в области социальной защиты малообеспеченных категорий граждан и достаточно динамично наращивает признаки цивилизованного европейского государства. Поэтому, особое значение приобретает проблема интеграции людей с инвалидностью в социум.

Цель работы заключалась в изучении и обобщении истории развития спорта лиц с инвалидностью на Херсонщине.

Результаты работы показали, что в марте 1993 года был основан Херсонский областной центр по физической культуре и спорту инвалидов "Инваспорт". За время существования, центром было развито 16 видов спорта: легкая атлетика, баскетбол, волейбол, вольная и греко-римская борьба, плавание, футбол, футзал, настольный теннис, пауэрлифтинг, пулевая стрельба, стрельба из лука, голбол, шашки, шахматы, параканое и академическая гребля.

В состав групп по видам спорта входило более 300 спортсменов с инвалидностью 4-х нозологий (недостатками слуха, зрения, физического и умственного развития, поражениями опорно-двигательного аппарата).

Исходя из проведенных исследований, мы можем сделать **вывод**, что региональный центр «Инваспорт», в тесном сотрудничестве с государственными, общественными и молодежными организациями, ведет поиск новых путей совершенствования физкультурно-оздоровительной, реабилитационной и спортивной работы с инвалидами, их родителями, подготовкой специалистов для работы со спортсменами-инвалидами, проводит широкую пропаганду Паралимпийского и Дефлимпийского движения на Херсонщине привлекая передовой опыт лучших региональных центров "Инваспорт" Украины и развитых государств Европы.

Ключевые слова: лица с инвалидностью, спорт инвалидов, физическая культура, спортивные достижения.

Stepanyuk S., Malashenko L., Kozibroda L., Lomaka Z. History of development of sports of individuals with disabilities in Khersonshchin. The urgency of the study is due to the fact that in the 21st century, Ukraine has entered a positive humanitarian achievement in the field of social protection of low-income categories of citizens and is developing dynamically the signs of a civilized European state. Therefore, the problem of integration of people with disabilities into society becomes of special significance.

The purpose of the work was to study and summarize the history of sports development of persons with disabilities in Kherson region.

The results of the work showed that in March 1993 Kherson Regional Center for Physical Culture and Sports of Invalids "Invasport" was founded. During its existence, the center developed 16 kinds of sports - athletics, basketball, volleyball, free and Greco-Roman wrestling, swimming, soccer, foot-ball, table tennis, powerlifting, shooting, archery, goalkeeper, checkers, chess parachute and academic rowing.

The composition of groups of sports included more than 300 athletes with disabilities of 4 nosologies (hearing impairment, vision, physical and mental development, lesions of the locomotor apparatus).

Therefore, based on the research conducted, we can **conclude** that the regional center "Invasport" in close cooperation with state, community and youth organizations is looking for new ways to improve physical education, rehabilitation and sports work

with the disabled, their parents, training specialists for work with disabled athletes, conducts widespread advocacy of the Paralympic and Defolympic movement in the Kherson region, involving the best practices of the best regional Invasport centers of Ukraine and the the emerging powers of Europe.

Keywords: persons with disabilities, sport of invalids, physical culture, sports achievements.

Постановка проблеми. В декларації ООН про права інвалідів (1975 р.) говориться, що «інваліди мають невід'ємне право на повагу їх людської гідності незалежно від походження, характеру і важкості уражень, мають громадські та політичні права, право на економічне та соціальне забезпечення, на медичне, психічне або функціональне лікування, на відновлення здоров'я, на освіту, професійну підготовку і відновлення працездатності, на допомогу, консультації, на послуги з працевлаштування та інші види обслуговування, які дозволять їм максимально проявити свої можливості і здібності та прискорять процес їх соціальної інтеграції і реінтеграції» [4].

Формування спортивного руху інвалідів в Україні бере свій початок з 1989 року. Саме в цей час почали створюватись фізкультурно-спортивні та оздоровчі клуби інвалідів. У подальшому ці громадські об'єднання стали основою для створення національних федерацій спорту інвалідів з різними видами уражень: опорно-рухового апарату, вадами зору, слуху та інтелекту. У 1992 році ці чотири федерації об'єдналися у Національний комітет спорту інвалідів України [3].

У період відновлення своєї незалежності, Україна стала повноправним членом міжнародного спортивного руху серед інвалідів. Українські спортсмени інваліди, сьогодні беруть участь, і успішно виступають у різноманітних змаганнях в системі інвалідного спорту – Паралімпійських, Дефлімпійських іграх, спеціальних Олімпіадах, всесвітніх іграх сліпих [6,7].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. В останні роки фізкультурно-спортивний рух серед інвалідів набув неабиякого значення в системі олімпійського та міжнародного спорту (Ю.А. Бріскін, 2000).

Громадськість інвалідів активно боролася за визнання соціальної значущості фізкультурно-спортивного руху та необхідності відповідної державної підтримки [1]. Стрімкий злет масового спорту інвалідів відбувся, коли в Україні була започаткована діяльність унікальної, і поки що єдиної в світі державної системи управління фізичною культурою і спортом інвалідів [2]. У 1993 році рішенням Уряду України були створені Український центр з фізичної культури і спорту інвалідів „Інваспорт” та 27 регіональних центрів „Інваспорт” [8].

Поєднання діяльності Національного комітету спорту інвалідів України і державної системи „Інваспорт” стало могутнім фактором розвитку фізичної культури і спорту інвалідів у нашій державі.

Наше дослідження є однією з перших спроб вивчити та узагальнити історію розвитку спорту осіб з інвалідністю на Херсонщині.

Мета роботи полягала у вивченні та узагальненні історії розвитку спорту осіб з інвалідністю на Херсонщині.

Для вирішення поставленої мети нами були використані такі **методи** дослідження: аналіз архівних матеріалів; вивчення та аналіз досвіду видатних діячів фізкультурно-спортивного руху осіб з інвалідністю Херсонщини; бесіди.

Результати дослідження та їх обговорення. У березні 1993 року було засновано Херсонський обласний центр з фізичної культури та спорту інвалідів „Інваспорт”. Очолив його – Анатолій Петрович Вдовиченко. З 19 березня 1998 року начальником обласного центру «Інваспорт» призначено Івана Івановича Міщенко.

До 2008 року обласний центр був структурним підрозділом обласного управління у справах сім'ї, молоді та спорту обласної державної адміністрації, а з 2008 року – Херсонської обласної Ради.

З 2012 року і по теперішній час – Херсонський регіональний центр з фізичної культури та спорту інвалідів «Інваспорт» Херсонської обласної ради. Завданням центру є забезпечення комплексних та цільових програм з питань фізкультурно-спортивної та реабілітаційно-виховної роботи з інвалідами різного віку і нозологій [5].

Основними напрямками роботи регіонального центру „Інваспорт” є:

- активізація реабілітаційної, фізкультурно-оздоровчої та спортивної роботи серед інвалідів та членів їх сімей;
- проведення інформаційно-просвітницької роботи щодо залучення інвалідів до активної участі у роботі спортивних секцій, у спортивних клубах;
- підготовка збірних команд, ведучих спортсменів центру до участі у Паралімпійських, Дефлімпійських та Глобальних іграх, Чемпіонатах, Кубках та Першостях України, Міжнародних змаганнях;
- проведення масових змагань серед дітей з інвалідністю по програмі Всеукраїнської Спартакиади «Повір у себе»;
- організація і проведення робіт по благоустрою спортивних об'єктів та підготовка спортивного резерву.

За час існування, центром було розвинуто 16 видів спорту – це легка атлетика, баскетбол, волейбол, вільна та греко-римська боротьба, плавання, футбол, футзал, настільний теніс, пауерліфтинг, кульова стрільба, стрільба із лука, голбол, шашки, шахи, параканое та академічне веслування.

До складу груп з видів спорту входить більше 300 спортсменів з інвалідністю 4-х нозологій (вадами слуху, зору, фізичного і розумового розвитку, ураженнями опорно-рухового апарату).

У 2012 році було створено Херсонський осередок «Спеціальної Олімпіади». Вихованці якого беруть участь як у обласних так і Всеукраїнських та Міжнародних змаганнях, очолює осередок – Малашенко Р.А.

У кінці 2015 року було створено громадську організацію «Херсонська Федерація Паралімпійських, Дефлімпійських та неолімпійських видів спорту» ГО «ХФПДНВС». Організація проводить навчально-тренувальну підготовку та надає допомогу в організації та відрядженні спортсменів з інвалідністю міста Херсона на участь у змаганнях.

До 2015 року при центрі існувала Дитяча юнацька спортивна школа для інвалідів, після реорганізації школа стала окремою юридичною одиницею, яку очолив майстер спорту України з легкої атлетики серед спортсменів з УОРА, колишній студент Херсонського державного університету – Руслан Анатолійович Малашенко.

На даний час у школі культивується 11 видів спорту до складу яких входить 243 спортсмени з інвалідністю. Також школа має власну водно- спортивну базу (3 затон річки Дніпро) та зал настільного тенісу.

Адміністрація ДЮСШ приділяє значну увагу організації і проведенню в районах та містах області комплексних змагань серед дітей-інвалідів за програмою Спартакіади України „Повір у себе”. Тільки у обласних змаганнях з різних видів спорту у цьому році взяло участь 450 юних спортсмени. За підсумками районних та обласних змагань були скомплектовані збірні команди для участі у XXIII фінальній Всеукраїнській Спартакіаді „Повір у себе” у кількості 29 осіб, які стали переможцями та призерами Всеукраїнських змагань.

Після реорганізації Херсонський регіональний центр «Інваспорт» займається організаційними питаннями, що до розвитку Паралімпійського та Дефлімпійського руху та реабілітації осіб з інвалідністю на Херсонщині. Контролює роботу провідних спортсменів, які входять до складу Національних збірних команд України з різних видів спорту.

Регіональний центр „Інваспорт” у тісній співпраці з державними, громадськими та молодіжними організаціями веде пошук нових шляхів удосконалення фізкультурно-оздоровчої, реабілітаційної та спортивної роботи з інвалідами, їх батьками, підготовки спеціалістів для роботи зі спортсменами-інвалідами, проводить широку пропаганду Паралімпійського та Дефлімпійського руху на Херсонщині залучаючи передовий досвід кращих регіональних центрів „Інваспорт” України, розвинутих держав Європи, активно залучаючи до цього засоби масової інформації, сайти інтернет-мережі. Інфраструктура Херсонського регіонального центру "Інваспорт" складається: регіональний центр в м. Херсоні та 4 відділення - у м. Нова Каховка, Генічеськ, Олешки, Білозерка.

Починаючи з 1995 року і по теперішній час, спортсмени центру беруть участь у Всеукраїнських змаганнях, Чемпіонатах Світу, Європи, Паралімпійських, Дефлімпійських та Глобальних іграх. Юнаки молодшого віку активно виступають на Всеукраїнських Спартакіадах «Повір у себе».

Серед найкращих:

Кравченко Вікторія – заслужений майстер спорту України з легкої атлетики, дворазова срібна призерка XIII Паралімпійських ігор 2008 р. в Пекіні, срібна призерка XIV Паралімпійських ігор 2012 року у Лондоні, кавалер орденів «Княгині Ольги» 2 і 3 ступенів, почесний громадянин міста Цюрупинська. **Крук Сергій** – заслужений майстер спорту України з легкої атлетики, переможець і бронзовий призер XX Дефлімпійських ігор 2005 року (Австралія). Чемпіон Європи 2007 року та чемпіон світу 2008 року. Чемпіон Дефлімпійських ігор 2009 року у Пекіні, кавалер ордену «За мужність» III ступеня. **Урсуленко Наталія** – заслужений майстер спорту України з легкої атлетики, чемпіонка Європи 2008 року (Італія), срібна і бронзова призерка чемпіонату світу 2012 року, чемпіонка Європи 2012 року, дворазова бронзова призерка XXII Дефлімпійських ігор 2013 року у Софії. Дворазова чемпіонка Європи з легкої атлетики 2015 року. Срібна та бронзова призерка чемпіонату світу 2016 року, кавалер орденів «За мужність» II і III ступенів. **Морозова Катерина** – майстер спорту України міжнародного класу з веслування академічного, бронзова призерка XIV Паралімпійських ігор 2012 року у Лондоні, чемпіонка світу 2013 року, кавалер ордену «За заслуги» III ступеня. **Козлов Володимир** – майстер спорту України міжнародного класу з веслування академічного, бронзовий призер XIV Паралімпійських ігор 2012 року у Лондоні, бронзовий призер Кубку світу 2012 року, нагороджений орденом « За заслуги» III ступеня. **Григорчук Сергій** – майстер спорту України з шахів, срібний призер Всесвітньої шахової Олімпіади 2012 року в Індії, володар Кубку світу 2013 року. **Доценко Іван** – майстер спорту України з футболу, срібний призер XXII Паралімпійських ігор 2012 року у Лондоні, нагороджений орденом «За заслуги» III ступеня. **Турков Володимир** – заслужений майстер спорту України з легкої атлетики, чемпіон світу 2012 року, чемпіон Європи 2011 року, чемпіон XXI Дефлімпійських ігор 2009 року у Тайвані, срібний призер XXII Дефлімпійських ігор 2013 року у Софії, нагороджений орденом «За мужність» III ступеня і медаллю «За працю та звитягу». Єлизавета Мерешко – чотириразова чемпіонка та дворазова срібна призерка Чемпіонату Європи з плавання УОРА 2014 року (Нідерланди). Триразова чемпіонка та дворазова срібна призерка Чемпіонату світу 2015 року (Великобританія). У 2016 році на XV Літніх Паралімпійських іграх у Ріо-де-Жанейро здобула чотири золоті та бронзову нагороди встановивши світовий рекорд.

Висновки. Регіональний центр „Інваспорт” у тісній співпраці з державними, громадськими та молодіжними організаціями веде пошук нових шляхів удосконалення фізкультурно-оздоровчої, реабілітаційної та спортивної роботи з інвалідами, їх батьками, підготовки спеціалістів для роботи зі спортсменами-інвалідами, проводить широку пропаганду Паралімпійського та Дефлімпійського руху на Херсонщині залучаючи передовий досвід кращих регіональних центрів „Інваспорт” України та розвинутих держав Європи.

Література

1. Балашова Н.Н. Отношение к инвалидам – показатель культуры общества. / Н.Н. Балашова // Теория и практика физической культуры. – 1987. - № 1. – С. 62-63.
2. Бандура С. Сучасні проблеми спорту інвалідів. / С. Бандура // Спортивна наука на рубежі століть: Матеріали II Міжнар. наук. конф. студентів. – К., 2000. - С.188-189.
3. Бріскін Ю.А. Спорт інвалідів в Паралімпійському русі. / Ю.А. Бріскін // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: Зб. наук. праць за ред. С.С. Єрмакова. – Харків: ХДАДМ, 2000. - №8. – С. 24-29.
4. Deklaracija o pravah invalidov. [http://www.un.org/ru/documents/ decl_conv/ declarations/disabled.shtml](http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/disabled.shtml).
5. Zvit Hersonskogo oblasnogo centru "Invasport" pro rezultati zmagani z 1995 po 2017 roki. –10 s.
6. Ogorelkova L. Analiz sostoyaniya i perspektivi razvitiya fizkulturno_ozdorovitelnoi i sportivnoi raboti s invalidami v Ukraine. / L. Ogorelkova // Sportivna nauka na rubeji stolit Materiali II Mijnar. nauk. konf. studentiv. – K. 2000. S. 196-199.
7. Uvarov M.A. Invasport nachalo puti // Teoriya i praktika fizicheskoi kulturi / M.A. Uvarov, I.B. Gavrilkin. – K. VC «Akademiya» 1990. №7. S.57-60.
8. Ukaz Prezidenta Ukraini vid 01.09.98r. № 963/98 „Pro zatverdjenya Cilovoi kompleksnoi programi „Fizichne vihovannya – zdorov'ya naciї” vid 18.11.2003r. № 1059/2001 „Pro rozvitok ta pidtrimku Paralimpiiskogo ruhu v Ukraini”.
9. Paralympic Order – Rejim dostupu [http // www. paralympic. org/ ipc/ handbook/section 1/hb103. htm](http://www.paralympic.org/ipc/handbook/section1/hb103.htm). (25.11 .2004).